

Publiek
besloten

Provinciehuizen
in beeld

Roos Aldershoff

**Publiek
besloten**

**Provinciehuizen
in beeld**

Roos Aldershoff

Inhoud

- 5 **Voorwoord**
Maarten Kloos

- 9 **Architectuur en bestuur**
Laura Lubbers

- 28 **Utrecht**
- 42 **Noord-Holland**
- 56 **Zuid-Holland**
- 72 **Portretten op de werkvloer**

- 78 **Zeeland**
- 92 **Gelderland**
- 106 **Fryslân**
- 122 **Portretten op de werkvloer**

- 128 **Overijssel**
- 142 **Groningen**
- 156 **Drenthe**
- 172 **Portretten op de werkvloer**

- 178 **Noord-Brabant**
- 192 **Limburg**
- 206 **Flevoland**
- 218 **Portretten op de werkvloer**

Voorwoord

Maarten Kloos

Hoe vaak gebeurt het niet, dat van een verhaal dat voor het eerst wordt verteld, wordt opgemerkt, dat het – zonder dat iemand het beseft – al heel lang bestond? Deze vraag kan worden gesteld bij het hier tevoorschijn getoverde verhaal van de twaalf provinciehuizen in Nederland. Het lag eenvoudig klaar, te wachten op een alerte fotograaf die het herkende en wakker kuste. Dit fotoboek is in de eerste plaats te danken aan alertheid van Roos Aldershoff en vervolgens aan de intuïtie, die haar ertoe bracht om op eigen initiatief een reeks gebouwen te gaan fotograferen die nooit eerder systematisch waren gedocumenteerd.

Zo creëerde ze een beeld van belangrijke volksvertegenwoordigers en hun medewerkers, in de omgeving waarin zij geacht worden hun werk te doen. Om pas na enige tijd te ontdekken dat onder haar handen een intrigerend panorama van beelden aan het ontstaan was. Beelden, als het ware uit de keuken van de Nederlandse democratie in het begin van de eenentwintigste eeuw. Ze worden ons hier in kleur voorgeschoteld, maar komen niet echt uit de lucht vallen. Laten we daarom even terug gaan naar 1971, het jaar waarin de kleine Roos Aldershoff, negen jaar, opgegroeid in Amsterdam in een stimulerend cultureel milieu, een eigen foto-toestel krijgt. Het is een goedkope Russische camera, de Lubitel 2.

Het is dan al gebleken dat zij meer een doener dan een lezer is en ook haar creativiteit en haar belangstelling voor techniek zijn inmiddels herkend. Eenmaal gewapend met een camera

kan ze fotocursussen gaan volgen op haar lagere school. Zo wordt in die tijd het fundament gelegd voor een leven, waarin het heel erg zal gaan om goed observeren en in het verlengde daarvan goed vast kunnen leggen wat je ziet.

Een gelukkige omstandigheid is daarbij, dat in deze tijd in Amsterdam heel wat te fotograferen is, wanneer de stad in toenemende mate een toneel wordt van heftige strijd tegen de aanleg van de eerste Amsterdamse metrolijn en vóór het behoud van de Nieuwmarktbuurt. Met in het verlengde van die strijd de onlusten rond de inhuldiging van koningin Beatrix, in 1980, het moment waarop ze, inmiddels gewapend met de Nikkormat EL van haar vader, een paar jaar lang cursussen kan volgen in het legendarische fotocentrum De Moor in de Bethaniënstraat in Amsterdam. Daar wordt de behoefte een roeping, wordt ze gaandeweg de perfectionist, die alleen nog maar met het best mogelijke materiaal wil werken en verbreedt haar wereld zich.

Ze leert het werk kennen van belangrijke fotografen, ouder dan zij, die vaak in de buurt zijn om zich te laten inspireren door wat er allemaal gaande is en daaraan nadrukkelijk ruchtbaarheid geven. Sybolt Voeten, Ed van der Elsen, Willem Diepraam... ze zijn vaak letterlijk in de buurt. Maar het is een andere fotograaf die haar vooral zal vormen. Via haar vader komt ze in contact met Arjé Plas, korte tijd assistent van Jan Versnel, de grote man van de moderne architectuurfotografie. Ook Plas werkt in die tijd voor moderne bolwerken zoals het tijdschrift *Goed Wonen* en meubelfabrikant 'Ahrend'. En

Statenzaal
provinciehuis
Zuid-Holland

Commissiekamer in
het provinciehuis van
Noord-Holland

'Als ik er nu loop voel ik me weer helemaal speciaal'

» Ik ben vijftien jaar secretaresse geweest van de commissaris van de Koning(in) in Noord-Holland. Ik begon in 1999. Ik zag een advertentie in de krant en ik dacht, nou dat vind ik leuk, daar wil ik wel werken. Maar er waren ontzettend veel dames die solliciteerden op die baan. Ik dacht: dat wordt niks! Maar toch hebben ze mij eruit gekozen.

Ik begon bij commissaris Jos van Kemenade, daarna Harry Borghouts en als laatste Johan Remkes. Toen ik net in Paviljoen Welgelegen kwam werken verdwaalde ik af en toe, zoveel kamers waren er. Mijn kamer was naast die van de commissaris van de Koningin en elke dag liep ik de grote witte trap op, met de enorme schilderijen die Henry Hope in dit gebouw heeft achtergelaten. Als ik er nu loop, voel ik me weer helemaal speciaal. Toen Henry Hope in 1792 hier zijn buitenplaats had, nodigde hij zijn gasten uit om te komen kijken naar zijn schilderijencollectie. Eerst kregen ze een glaasje wijn in de antichambre, erna konden de gasten in de blauwe muziekzaal luisteren naar mooie muziek en vervolgens mochten ze de drie grote museumzalen vol met prachtige schilderijen en beelden zien. Maar omdat het parket zo kostbaar was, moesten alle gasten pantoffels aan. Ik zie het helemaal voor me: lekker met je glaasje wijn op je pantoffels naar al die kunst kijken. Nu ligt er een tapijt over dat mooie parket, maar één keer per jaar wordt het tapijt weggehaald en mogen we allemaal het parket bewonderen. In een kamertje naast de statenzaal staat het bed van Lodewijk Napoleon. Dat vind ik altijd erg bijzonder.

Na de renovatie in 2009 werden er rondleidingen georganiseerd in Paviljoen Welgelegen. Ik was één van de rondleiders, en ik heb toen gevraagd of we ook in kostuums de rondleiding mochten geven. Het mocht. Ik was verkleed als Hortense, de vrouw van Lodewijk Napoleon, in zo'n prachtige jurk. De anderen waren verkleed als Wilhelmina van Pruisen en Henry Hope. De mensen vonden het prachtig. Over verkleden gesproken: tijdens de renovatie is hier in een kast onder de trap een twintigste-eeuws kostuum voor de commissaris van de Koningin gevonden. Ik heb de toenmalige commissaris Johan Remkes gevraagd om het kostuum aan te trekken, maar helaas was het hem te klein. «

(rechts)
Vergaderkamer
voor de Gedeputeerde
Staten

'Iedereen is gelijk in mijn wachtkamer'

» Ik ben kamerbewaarder in het Friese provinciehuis, dat betekent dat ik de kamers van de commissaris van de Koning en de gedeputeerden in de gaten houd. Ik zie wie er naar binnen en naar buiten komt, en iedereen komt bij mij in mijn wachtkamer een kopje koffie drinken. Vroeger was het hier muisstil. Toen mochten alleen de commissaris en de gedeputeerden hier komen. Maar dat is veranderd, nu komt het hele provinciehuis hier af en toe binnenvallen. Ze zijn altijd welkom, soms gaat het helemaal niet om de koffie maar om een praatje, een grapje, even je hart luchten.

Ik kom uit een typisch Friese familie, uit Leeuwarden, en ik ben de dochter van een groenteboer. Drieëndertig jaar geleden kwam ik hier op het provinciehuis werken in de catering. Toen ik een paar jaar geleden werd gevraagd om kamerbewaarder te worden wilde ik eerst niet. Ik dacht dat ik niets te zoeken had bij die hoge heren. Maar mijn collega's zeiden dat ik het moest doen, en het is hartstikke leuk. Iedereen is gelijk in mijn wachtkamer en iedereen weet me te vinden.

Vandaag vergaderen de Provinciale Staten. Daarom draag ik een bodebus. Dat is een grote broche die ik op mijn jasje speld. Van oudsher was de bodebus een teken dat je bij de overheid werkte. Soms werden er vergaderstukken of brieven in de bodebus gestopt, die de bode dan van de ene plek naar de andere moest brengen. Ik draag de bodebus maar één keer per maand, tijdens de Statenvergadering. De rest van de tijd hangt hij in een vitrine in mijn wachtkamer. Het is mooi om deel te zijn van een traditie, maar ik vind één keer per maand zo'n deftig ding aan mijn jasje meer dan genoeg.

Oh, moet je zien! Als je nu uit het raam kijkt zie je een hele rij protesterende boeren op tractors aankomen. De Provinciale Staten vergaderen vandaag over de stikstofproblematiek. Ze toeteren om de vergadering te verstoren. Burgers weten het provinciehuis in Friesland altijd goed te vinden. De boeren mogen zelfs binnenkomen in de hal, de koffie en cake staan klaar. Elke dag is anders hier. «

Jacqueline Fahner
Kamerbewaarder

Fryslân
Leeuwarden

Stichting Architectuurfotografie is opgericht in 2022 door Roos Aldershoff, Wim Jacobs en Tonny de Rover en heeft als doel de architectuurfotografie te stimuleren en onder de aandacht te brengen bij een breder en gevarieerd publiek.

Roos Aldershoff is fotograaf. Na haar opleiding aan de Rietveld Academie vestigde ze zich als zelfstandig architectuurfotograaf. Ze werkte voor veel verschillende opdrachtgevers uit de architectuurwereld. Na meer dan dertig jaar werken in opdracht werd het tijd voor een eigen project: 'Publiek Besloten'.

Laura Lubbers is historicus. Ze specialiseerde zich in architectuurgeschiedenis in de Research Master aan de Universiteit van Amsterdam. Ze publiceerde eerder artikelen in tijdschriften en museum-catalogi over cultuurgeschiedenis en architectuur.

Maarten Kloos is architect, onderzoeker en publicist. Hij was mede-oprichter van ARCAM, het Architectuur Centrum Amsterdam, waarvan hij jarenlang directeur zou zijn. Daarnaast was hij vaste medewerker van onder andere *De Volkskrant* en *Archis*.

Bijzonder veel dank aan

Mijn vader Kor Aldershoff als inspirator voor de fotografie, kunst, vormgeving en architectuur;
Wim Jacobs als inspirator voor het tot stand komen van het boek;
Tonny de Rover, die altijd mijn steun en toeverlaat is;
Marique de Vries, Simone Drost, Theo Kupers, Maarten Kloos, Monique Massini, Chiara Tissen, Brecht Russchen en al onze contactpersonen bij de provinciehuizen.

Geraadpleegde literatuur

Marylse van Bijleveld en Tonny Claassen, *M.F. Duintjer, 1908-1983, strak, helder, open – architectuur als drager van een nieuwe samenleving* (Rotterdam 2007).

Harmen Binnema en Hans Vollaard, *Provinciale politiek. De provincies democratisch getoetst* (Amsterdam 2019).

Christophe van Gerrewey, 'Transparante architectuur in de twintigste eeuw: van Le Corbusier tot Rem Koolhaas' in: *De Witte Raaf* mei-juni 2019.

Hilde Heynen, 'Wonen in een huis van glas. Walter Benjamins oproep tot een nieuw barbarendom' in: *Benjamin* *journaal* 3 (1995) 103-119.

Kees Klop (red.), *Verbeelding van de macht. Ethiek en esthetiek in architectuur, ornamentiek en kunst in overheidsgebouwen* (Nijmegen 1999).

René van Stipriaan, *De zwijger. Het leven van Willem van Oranje* (Amsterdam 2021).

Bart Verbrugge en Cor van Groningen, *De verbeelding van de macht. De bouw van raadhuisen, stadhuisen, provinciehuizen en ministeries beschreven en belicht: de overheid als bouwheer* (Delft 1986).

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

Concept

Stichting Architectuurfotografie
Roos Aldershoff

Fotografie

Roos Aldershoff

Tekst

Maarten Kloos (Voorwoord)
Laura Lubbers

Klankbordgroep

Wim Jacobs
Maarten Kloos
Monique Massini

Ontwerp en productie

Typography Interiority &
Other Serious Matters, Den Haag

Lithografie

Pieter Reinink

Druk- en Bindwerk

Drukkerij Wilco

© 2023 WBOOKS, Zwolle/
Roos Aldershoff/Laura Lubbers/
Maarten Kloos

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam. © c/o Pictoright Amsterdam 2023.

ISBN 978 94 625 8551 5
NUR 648, 680

Dit boek verschijnt met financiële steun van:

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

stimulerings
fonds
creatieve
industrie

ABE BONNEMA
STICHTING

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

provincie
Zuid-Holland

Provincie
Noord-Holland

J.E. Jurriaanse®

STICHTING
Van Achterbergh
Domhof

Ala Zynlaan
M. Tissen

De Gijsselaar-Hintzenfonds

Publiek besloten brengt voor het eerst de interieurs van alle Nederlandse provinciehuizen in beeld. De provincies worden bestuurd vanuit twaalf bijzondere gebouwen, ieder met een geheel eigen architectuur en met elk een unieke statenzaal. De provinciehuizen zijn het hart van de provinciale democratie. Weinig mensen weten hoe ze er van binnen uitzien. Architectuurfotograaf Roos Aldershoff brengt daar met dit boek verandering in.

Noord-Brabant
Zeeland
Friesland
Limburg
Zuid-Holland
Groningen
Gelderland
Utrecht
Flevoland
Overijssel
Noord-Holland
Drenthe

www.wbooks.com

9 789462 585515